

SLOVENSKÉ VÄZENSTVO



2. ročník 1/2020

ISSN 2644-5816



VYMENOVANIE MINISTERKY SPRAVODLIVOSTI
PREZIDENTKOU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EDUKÁCIA VO VÝSTUPNOM ODDIELE V KOŠICIACH

„Cieľom vzdelania nie sú vedomosti,
ale schopnosť konať.“

Herbert Spencer

„Jedine ten je vzdelaný, kto sa naučil,
ako sa učiť a zmeniť sa.“

Carl Rogers

V duchu týchto dvoch výrokov boli formulované aj základné ciele národného projektu Šanca na návrat vo výstupných oddieloch na Slovensku. Ide o zavedenie štandardizovaných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov, štandardizovaných individuálnych prístupov a ultimátne aj zníženie rizík sociálneho vylúčenia a zvýšenie kompetencií pri uplatnení sa na trhu práce, ktoré majú za úlohu pomôcť znížiť recidivu odsúdených a pripraviť ich čo najefektívnejším spôsobom na život po výkone trestu. Treba tiež spomenúť, že výstupné oddiely na Slovensku, ako inštitúcie zriadené na resocializáciu odsúdených, pritom nie sú v Európe žiadnou novinkou. Okrem výstupných oddielov (napr. aj v Maďarsku a Nemecku) poznáme ako inštitúcie zriadené na resocializáciu odsúdených aj otvorené oddelenia, otvorené väznice či tzv. domy na pol ceste v pobaltských krajinách (Litva), Škandinávii (Fínsko, Švédsko, Dánsko) a krajinách Britských ostrovov (Anglicko, Škótsko, Severné Írsko a Írsko).

Vzhľadom na relatívne nízku úroveň vzdelania našich odsúdených (odsúdení majú prevažne ukončený len základný stupeň vzdelania), ako aj zhoršené psycho-sociálno-kultúrne podmienky, z ktorých pochádzajú (napr. rozvrátené rodiny, mnohopočetné, ekonomicky slabé rodiny, rómske osady a pod.), je kombinácia vzdelávania a individuálneho psycho-sociálneho poradenstva zmysluplnou a logickou voľbou.

Pre účely vzdelávacích aktivít bol vytvorený tzv. Základný resocializačný a výchovno-vzdelávací program. Tento program sa skladá so siedmich modulov: sociálna komunikácia, seba-poznanie, zamestnanosť, právne aspekty, finančná gramotnosť, závislosti a rodinné vzťahy. V rámci tohto programu musia odsúdení vo výstupnom oddiele absolvovať všetky tieto moduly, čo činí spolu 56 hodín. Aktivity v rámci tohto programu sú založené na neformálnom vzdelávaní a zážitkovej pedagogike. To znamená, že v rámci aktivít zapájame odsúdených čo najviac napr. formou diskusie, dramatizačných a experienciálnych postupov a hier. Snažíme sa tiež čo najviac využívať audiovizuálnu techniku – používame jednak vybrané filmy k témam, a taktiež využívame hudbu ako motivačný a osviežujúci prvok na získanie a udržanie pozornosti. Novinkou je tiež interaktívna tabuľa, ktorá slúži na prezentácie a filmy, ale aj rôzne praktické cvičenia a úlohy. Dnes už vieme, že tieto postupy zefektívňujú učenie sa a vzhľadom na naše špecifické zloženie odsúdených – prevažne rómskeho pôvodu zo zlých sociálnych pomerov, s nižšou inteligenciou a úrovňou vzdelanosti – sú naozaj potrebné ako soľ. Slúžia tiež veľmi dobre ako motivačný prvok pri vzdelávaní sa odsúdených. Ich benefitom je totiž ich neformálnosť a zvláštnosť, čo im dáva vyššiu úroveň atraktívnosti a získava tak pozornosť odsúdených, ktorí ani častokrát na začiatku vlastne nevedia, že sa učia. Na záver prezradím, že v príprave v rámci vzdelávacích aktivít je aj tzv. špecializovaný balík, ktorý sa bude týkať takisto tém základného balíka a pôjde viac do hĺbky. Predbežná dotácia balíka je 300 hodín v rámci jednej témy, pričom odsúdenému bude priradená práve jedna téma podľa jeho individuálnych potrieb.

Okrem skupinových aktivít má každý odsúdený vytvorený tzv. IAPSZ – Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia sa. IAPSZ pomáha efektívne identifikovať individuálne potreby odsúdeného a nastaviť k nim plán. Na tvorbe tohto dokumentu



sa podieľa hneď niekoľko pracovníkov. Ide o pracovníkov výstupného oddielu, a teda psychológa, sociálneho pracovníka, sociálneho kurátora – metodika a pedagóga pre výstupný oddiel. Obsah tohto dokumentu tvorí sociálna anamnéza, S.W.O.T analýza, hodnotenie rizika sociálneho zlyhania, akčný plán a aktuálny stav, resp. zhodnotenie odsúdeného na konci výkonu trestu a informovaný súhlas odsúdeného so spracovaním osobných údajov. Vízia tohto dokumentu je taká, že by mal tvoriť akýsi most medzi penitenciárnou a postpenitenciárnou starostlivosťou o odsúdeného, keďže bude tvoriť základ ďalšej práce s odsúdeným v rámci úradu práce, sociálnych vecí a rodiny alebo iných partnerských organizácií.

Môžeme konštatovať, že projektom Šanca na návrat sa práca s odsúdenými vo výstupnom oddiele značne zintenzívnila. Dvanástim odsúdeným je k dispozícii psychológ, sociálny

pracovník, sociálny kurátor a pedagóg. Odsúdení majú pravidelne každý deň skupinové aktivity a podľa potreby aj rôzne pohovory s personálom. Vzhľadom na pomer počtu odsúdených a pracovníkov majú pracovníci vo výstupnom oddiele nepomene viac času na odsúdených ako v iných oddieloch. Veríme, že práve takáto intenzívna a systematická práca prinesie svoje ovocie. Na druhej strane však stojíme pevne nohami na zemi a uvedomujeme si mnohé limity, výzvy a množstvo práce, ktoré je pred nami. Sme však presvedčení, že to má zmysel a že projekt Šanca na návrat je nepochybne v slovenskom väzenstve krokom vpred.

Martin Vrabel, Košice

SPOLUPRÁCA S NEZISKOVOU ORGANIZÁCIOU TROJLÍSTOK

Prešovská nezisková organizácia Trojlístok poskytuje pomoc osobám užívajúcim alkohol a drogy, osobám so škodlivými návykovými činnosťami, závislým (látkové aj nelátkové závislosti) a ich blízkym (často spoluzávislým osobám), a to ambulantnou a terénnou formou pomoci. Realizuje programy na podporu funkčnosti rodín a na predchádzanie prehĺbovania problémov v rodinách spôsobených závislosťami a organizuje vzdelávanie v súvisiacich témach.

Od roku 2016 nezisková organizácia Trojlístok realizuje preventívny program nielen v prostredí základných a stredných škôl, ale aj v prostredí Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Prešov. V rámci tohto preventívneho programu sa minimálne štyrikrát ročne uskutočňujú v otvorenom oddelení a Oddelení výkonu trestu s miestom výkonu služby v Sabinove prednášky na témy spojené s rôznymi druhmi závislostí a formami prevencie pred rozvojom, prehĺbovaním a opakovaním sociálno-patologického správania. Psychológovia Mgr. Kristína Poláková a Mgr. Matúš Adamkovič pri stretnutiach s odsúdenými poukazujú na následky, ktoré spôsobuje závislosť v biologickej, psychologickú a sociálnej roviny, pričom za najúspešnejší spôsob liečby a prevencie pred závislosťou je práve ten, ktorý pôsobí na všetky tri zložky súčasne. Odsúdení svoj záujem o danú oblasť preukazujú nielen aktivitou počas diskusií, ale aj ochotou zapájať sa do ďalších programov neziskovej organizácie Trojlístok. Vyzdvihnúť možno účasť dvadsiatich piatich odsúdených z otvoreného oddelenia na tanečnom divadelnom predstavení s názvom Cesta srdca, kde boli formou

scénického tanca a v sprievode emotívnej hudby znázornené isté etapy ľudského života. Vystúpenie bolo zamerané na odpustenie sebe, druhým, svetlu a nachádzanie skutočných hodnôt v živote, pre ktoré je následne človek schopný zanechať akúkoľvek formu závislosti. Ďalšou spoločnou, a nepochybne vydarenou aktivitou,



bolo športové stretnutie na pôde Trojlístka pod názvom Preteky za duševné zdravie. Zámerom podujatia bolo zdôrazniť, že zdravé formy trávenia voľného času a zapojenie sa do zdravého životného štýlu sú preventívnymi faktormi rozvoja rôznych chorôb vrátane látkových a nelátkových závislostí. Aktivity boli zamerané na spoluprácu v tímoch podporujúc rozvoj prosociálneho správania, postojov a súdržnosti pri spoločnom dosahovaní cieľov.

Z profesionálneho hľadiska je pre pedagogický personál ústavu prínosná možnosť zúčastňovať sa tzv. okrúhlych stolov, ktoré sa realizujú jedenkrát ročne za účasti odborníkov z oblasti zdravotníctva, polície, školstva a ďalších oblastí dotýkajúcich sa problematiky závislosti.

Veríme, že naša spolupráca s neziskovou organizáciou Trojlístok bude pokračovať aj v budúcnosti a že sa nám spoločne podarí aktivizovať našich klientov, aby sa dokázali samostatne a zodpovedne rozhodovať, budovať si zdravý životný štýl i medzľudské vzťahy a dosiahnuť očakávanú kvalitu života.

Danka Oriňáková, Prešov

